

Vabariigi Valitsuse määruse
„Uhaku maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva ala kaitse eesmärgi ja kaitsekorda. Uhaku maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) hõlmab Natura võrgustikku kuuluva Uhaku loodusala. Muudatuse on tinginud vajadus tagada paremini karstivormide ja loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide kaitse.

Uhaku maastikukaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 13. märtsi 1959. a korraldusega nr 331-k „Maastiku üksikelementide, dendraariumide ja katsekultuuride ning viljapuude ja viljapuuadade riikliku kaitse alla võtmisest” (ENSV Teataja 1959, 29, 160) maastiku üksikelemendina. Kuna sisult on selle objekti puhul tegemist maastikukaitsealaga ja arvestades loodusobjekti pindala (32 ha), on loodusobjektil siiani rakendatud kaitseala kaitsekorda.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Kaitseala asub Ida-Viru maakonnas Sonda vallas Erra alevikus ja Erra-Liiva külas ning Lüganuse vallas Lüganuse külas.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Ants Animägi (tel 733 4163; ants.animagi@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Keskkonnaameti looduskasutuse spetsialist Hille Lapp, eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184; roland.myyr@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178; madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308; siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse eesmärk on haruldaste ja teadusliku väärtusega karstivormide, nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (edaspidi *loodusdirektiiv*) looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide – karstijärvede ja -järvikute (3180*), jõgede ja ojade (3260) ning loode (6280*) kaitse.

Looduskaitseseaduse § 7 lõike 1 alusel on loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduseks selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Uhaku maastikukaitseala kaitse all olemise eeldused on ohustatus, haruldus ja teaduslik väärtus.

Ohustatud ja haruldased on kaitseala maastikuvormid ning loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid – karstijärved ja -järvikud (3180*), jõed ja ojad (3260) ning lood (6280*). **Teaduslikku väärtust** omab karstiala eelkõige geoloogilise objektina.

Kaitsealal on haruldased, ohustatud ja teaduslikku väärtust omavad karstivormid. Pindalaliselt on karst maailmas ja Eestis laialt levinud, ent enamasti on Eestis karstivormid väikesed ja nende kujunemisprotsess aeglane. Uhaku on Eesti suuremaid ja tuntumaid karstialasid, kus on levinud suletud tüüpi karst. Kaitsealal on karstijärvi ja -järvikuid (3180*) ning seal neeldub Erra jõgi, voolates maa all Purkse jõe oruni, kus ta väljub allikatena. Nii jõe neeldumise kui ka maaaluste vooluteede kohti tähistavad suured karstilehtrid. Uhaku karstiala iseärasuseks on suur karstilehtrite arv, mis paigutuvad ahelatena piki jõesängi 1 km ulatuses ja on kohati liitunud karstioruks. Jõesängis paljandub õhukesekihiline savikas Uhaku lade. Karstiala on tundlik reostuse suhtes ning teda mõjutavad ka väljaspool ala toimuvad tegevused.

Elupaigatüüp **jõed ja ojad (3260)** on ohustatud, kuna looduslikke ja looduslähedases seisundis vooluveekogusid on nii Euroopas kui Eestis järjest vähemaks jäänud. Jõgede ja ojade ohuteguriteks on reostus, voolusängi muutmine ja voolu tõkestamine.

Loopealsed e alvarid (6280*) on kirjanduse andmetel kogu maailmas väga piiratud levikuga, mis teeb nad globaalselt haruldasteks ja seetõttu ka erilist kaitset vajavateks kooslusteks. Lisaks Eestile leidub loopealseid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurtel saartel, eelkõige Ölandil ja Gotlandil. Väikeste isoleeritud aladena on loopealseid ka Lõuna-Rootsi mandriosas Västergötlandis ning Venemaal Sankt-Peterburgi lähistel. Eestis on paljanduv paene aluspõhi levinud peamisest Põhja- ja Lääne-Eestis. Loopealsed on levinud peamiselt lubjakivi avamusaladel Saaremaal, Muhus ja Hiiumaal, aga ka Läänemaal, Harjumaal, Ida- ja Lääne Virumaal. Loopealseid ohustab täisehitamine ja hoolduse puudumisel kinnikasvamine.

2.2. Loodusobjekti kaitse all olemise otstarbekus

Kaitseala on vajalik, sest Purkse jõe ja selle lisajõe Erra vahel asuva Uhaku karstiala näol on tegemist Viru lavamaa suurima suletud tüüpi karstialaga ning alast 42,4% (14 ha) moodustavad loodusdirektiivi I lisale vastavad elupaigatüübid. Kaitsealal neeldub Erra jõgi, voolates maa all karstitühemeid pidi Purkse jõe oruni, kus ta väljub Kõrgekalda maaüksusel allikatena. Karstilehtrite läbimõõt jõeorus ulatub 65 meetrini ja sügavus üle 6 m. 250 m pikkusel lõigul avanevate langeallikate ja orulammi tõusuallikate koguvooluhulk on kuni 300 l/s. Suurvee perioodil täitub veega kogu Erra jõe kanjonorg, esmalt Pikkhaud, seejärel Suurhaud ning vesi

laskub alla madalaist jugadest. Kaitseala piiri on muudetud vastavalt TTÜ geoloogiainstituudi 2002. a tehtud karstiuuringute tulemustele ja eksperdi ettepanekutele.

Kaitseala eesmärkideks lisatavad loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid karstijärved ja -järvikud (3180*) ja jõed ja ojad (3260) on alal määratud 2009. a Kersti Püssa ja Rein Kalamees ning lood (6280*) 2000. a Pärandkoosluste Kaitse Ühingu Toomas Kukk ja Eerik Leibak. Veeelupaikade esinduslikkuse hinnanguks on määratud A, maismaaelupaikade esinduslikkuse hinnanguks on B. Maismaa elupaikade esinduslikkust on vähendanud ulatuslik jääkreostus. Jääkreostus katab osaliselt jõeoru maastikukaitseala keskosas u 1 km pikkusel lõigul (Uhaku katastriüksuse katastritunnusega 75101:003:0183 kirdenurgast kuni Pikkhauani), kus nii jõesängis kui ka kalda lammialal esineb ulatuslikke tahkestunud naftasaaduste laike ja sängisetted on reostunud naftasaaduste jääkidega. Keskkonnaministeeriumi tellimusel on koostatud „Purtse jõe põhjasetete ohtlike ainete uuring Purkse jõe majandamise kavaks” (AS Maves, 2008), milles tuuakse välja, et jääkreostuse likvideerimine Erra jõe kallastel on teostatav. Jääkreostuse likvideerimisel on võimalik elupaikade seisundi paranemine.

Lisaks eelpool kirjas olevale on Uhaku maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on valdavas osas Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga peaaegu samades piirides asub Uhaku loodusala. Erisused piirides on tingitud kõlvikupiiride (sh vooluveekogu piiride) muutustest põhikaardil ning peale määruse jõustumist tehakse ettepanek Euroopa Komisjonile Uhaku loodusala piiri viia vastavusse kaitseala piiriga.

Loodusala eesmärkideks tuleb lisada elupaigad jõed ja ojad (3260), mis on kaitsealal väga heaesinduslikkusega ja olulise tähtsusega ala kujunemises.

Lamminiitu (6450*) on kaitsealal kõigest 0,2 ha. Elupaigatüüp on väheesinduslik, kuna on rikutud keemiatööstuse jääkreostusest. Seetõttu ka elupaigatüübi 6450* seadmine kaitse-eesmärgiks ei ole põhjendatud.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna Uhaku maastikukaitseala peamine kaitse eesmärk on karstivormide, looduslike ja poollooduslike elupaikade kaitse ning levinum on seisundikaitse, siis rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina maastikukaitseala.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad (teed, vooluveekogude kaldad, kallaste puhvertsoonid, kõlviku- ja kinnistupiirid). Kuna Uhaku maastikukaitseala väärtused on seotud jõeoruga, on piir suures osas määratud kallaste puhvertsooniga, mille kaugus kaldajoonest on 15 m. Lähtuvalt karstivormide levikust on osaliselt kaitsealasse hõlmatud ka laiem ala. Seetõttu kulgeb piir osaliselt ka mööda kinnistu- ja kõlvikupiire ning kohati sirgjooneliselt läbi kinnistute (katastriüksusel 75101:003:0183 veekogu puhvrist kinnistu loodepiiril sirgjooneliselt kuni katastriüksuse 75101:003:0059 idanurka, täisnurga all kuni katastriüksuse 75101:003:0440 läänepiirini; katastriüksuse 75101:003:0440 kirdenurgast kuni veekogu puhvrini katastriüksuse 75101:003:0690 idapiiril; katastriüksusel 43701:004:0083 veekogu puhvrist koordinaatidega X:

672053; Y: 6585435 kuni katastriüksuse kagupiirini koordinaatidega X: 672413; Y: 6585147). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga aprill 2013.

Uhaku maastikukaitseala pindala on 32,8 ha, millest eramaad on 29,8 ha, riigimaad 2,9 ha ja katastrisse kandmata jätkuvalt riigiomandis olevat maad 0,1 ha.

Võrreldes Eesti NSV Ministrite Nõukogu korralduse alusel kehtestatud Uhaku maastikukaitseala välispiiriga väheneb kaitstava ala pindala 0,2 ha võrra. Pindala väheneb kaitseala piiri täpsustamise tõttu, kuna jõeorg hõlmatakse kaitsealasse senisest pikemas, ent kitsamas ulatuses lähtuvalt karstivormide ja elupaikade levikust. Ehkki ala pindala kokkuvõttes väheneb, laiendatakse kaitseala piki jõeorgu kirde- ja vähesel määral ka läänesuunas, et hõlmata kaitsealasse terviklikumalt karstiorg ja kaitstavad elupaigatüübid.

Kaitseala tervikuna kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele ühte piiranguvööndisse.

2.5. Kaitsekord

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevate loodusväärtuste kaitse vajadust ning kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu, tsoneeringu ja kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust (Hille Lapp; 2007).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate looduslike elupaikade soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed. Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud ühte piiranguvööndisse. Leebem kaitseriim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei tagaks karstivormide ja poollooduslike koosluste säilimist.

2.5.1. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades määrusega kehtestatud erisusi. Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud püüda kala ja pidada jahti kogu kaitsealal, sest need tegevused ei mõjuta pinnavorme, mis on kaitse eesmärgiks. Kaitsealal ei ole kehtestatud ajalisi liikumispiiranguid, kuna seal ei ole registreeritud häirimisele tundlikke linnuliike, kelle sigimisedukuse seab ohtu inimeste liikumine pesapaiga ümbruses pesitsemise ajal. Jahipidamine jahiseaduse alusel kehtestatud korra järgi ei sea ohtu kaitseala elustiku mitmekesisust. Kalapüük on lubatud vastavalt kehtivatele õigusaktidele, mis tagab kalastiku kaitse ja lisapiirangute sätestamise vajadus puudub.

Telkimine ja lõksetegemine on kaitsealal lubatud ainult kohtades, mis on selleks ettevalmistatud ja kaitseala valitseja poolt tähistatud. Telkimine ja lõksetegemine peab olema reguleeritud, sest juhuslikes kohtades võib see kahjustada kaitseala kooslusi ja kaitstavaid väärtusi (prahistamine, ebaseaduslikud lõkkekohad, puude raiumine lõksetegemise eesmärgil jne). Kaitsealal ettevalmistatud ja tähistatud lõkke- ja telkimiskohad puuduvad ning ala väiksuse ja valdavalt ehituskeeluvööndis paiknemise tõttu ei näe kaitseala valitseja ka vajadust nende rajamiseks. Kuna ala on külastatav ning see hõlmab eramaid, ei välistata kaitse-eeskirja regulatsiooniga nende rajamist.

Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Üldiselt ei kujuta kuni 50 inimest ohtu kaitsealal kaitstavatele väärtustele. Rahvarohkemad üritused vajavad kaitseala valitseja nõusolekut, et saaks seada tingimusi kaitsealal kaitstavate väärtuste (tallamisõrnad kooslused, pinnavormid jms) säilimiseks.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud erandjuhul. Selleks on järelevalve- ja päästetööd, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud tööd, liinirajatiste hooldamine, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tööd, maatulundusmaal põllu- ja metsamajandustööd ning kaitseala valitseja nõusolekul tehtav teadustegevus. Sõitmine väljaspool teid kahjustab pinnast ja kaitse eesmärgiks olevaid poollooduslikke kooslusi, mistõttu kooslused vaesuvad, killustuvad ja võivad hävineda. Kavandatavad leevendused on kooskõlas looduskaitseadusega ning ei sea ohtu kaitse eesmärkide saavutamist. Erandid maatulundusmaa põllu- ja metsamaal sõidukiga sõitmiseks võimaldavad kasutada maatulundusmaad sihtotstarbeliselt, samuti tuleb võimaldada liinirajatiste hooldust sõidukitega.

Lubatud on sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga sõitmine. Sisepõlemismootoriga sõitmine on lubatud vaid järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teaduslikel välitöödel. Kuna jõelõik kaitsealal on valdava osa aastast madalaveeline, siis sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga sõitmine kahjustaks vee-elustikku ning kaldataimestikku ja –kooslusi, samuti võib sellega kaasneda kallaste erosioon.

Kaitsealal on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine looduslikul rohumaal, et mitte vähendada elustiku mitmekesisust ega kahjustada looduslikku ökosüsteemi. Biotsiidide, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamisel väheneb loodusliku taimestiku mitmekesisus, kahjustuvad või hävinevad mikrobioloogiline keskkond ja taimestiku eluringis osalevad selgrootud. Biotsiidid, taimekaitsevahendid ja väetised kanduvad ka Erra jõkke ning sealt Purtse jõkke. Nende mõju vooluveekogude elustikule on samuti hävitav.

Kaitsealal on keelatud ehitise püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tehnoõrgu püstitamine ja tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks. Olemasolevatest ehitistest jäävad kaitsealale pinnastee ja liinirajatised. Paigaldatud on teabetahvel. Suur osa kaitsealast jääb ehituskeeluvööndisse, ent sellest väljapoole jäävatel aladel on levinud karstivormid. Ehitamine on oluline maastikuilmet, pinnavorme ja kooslusi negatiivselt mõjutav tegur. Tehnoõrgu püstitamise lubamine võib osutuda vajalikuks näiteks õhuliinide rajamisel ja rajatise (nt tähised, infotahvlid) on vaja püstitada ka kaitseala kaitse korraldamiseks.

Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, maavara kaevandamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, uue maaparandussüsteemi rajamine. Veerežiimi muutmine on tavaliselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis kutsub esile ebasoovitavaid muutusi kooslustes ja elupaikades. Samuti kahjustab uue maaparandussüsteemi rajamine otseselt maastikuilmet ja kaitstavaid karstivorme, kuna need on levinud lausaliselt kogu kaitseala piires. Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme, pinnavormide ja koosluste säilitamiseks. Puhtpuistute kujundamise ja energiapuistute rajamise piirang on vajalik metsade elustiku mitmekesisuse säilitamiseks. Kaitsealal on keelatud uuendusraie, välja arvatud turberaie,

kusjuures tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus. Puistu liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamise nõue on vajalik, et tagada jätkusuutliku ja mitmekesise arenguga mets, kus oleksid esindatud võimalikult paljud liigid. Elustiku mitmekesisuse säilimiseks on oluline säilitada vanu puid või puudegrupe ja lamapuitu ning kaitsealustele liikidele sobivaid elupaiku. See on oluline, et mitte tekitada järske muutusi väljakujunenud või kujunevates looduslikes ökosüsteemides ning säilitada maastikuilme. Turberaie langi suurusele lisapiiranguid ei ole kaitse-eeskirjaga seatud, kuna kaitsealal kõrge väärtusega metsakooslusi ei esine ning kaitseala põhiväärtused on karstivormid ja niidukooslused. Lageraie on keelatud, kuna alal on tegu valdavalt lõheliste aluspõhjaktivimite ja õhukese pinnakattega jõeoruga, kus tuleb tagada veekogu kaitse reostuse ja erosiooni eest. Metsad aitavad kaitsta veekogu reostuse ja erosiooni eest. Uuendusraiet kuusikutes ei ole reguleeritud, kuna kaitsealal puuduvad kuuse enamusega metsakooslused.

Pilliroo varumist ja adru varumist ei ole kaitse-eeskirjas reguleeritud, kuna kaitsealal puuduvad pilliroo ja adru esinemisalad.

2.5.2. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud looduskaitseaduse § 14 lõike 1 alusel. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, jahiulukeid lisaõõta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 01.–16. juunini 2010. a ja 14.–28. septembrini 2012. a Keskkonnaameti Jõhvi kontoris ning Lüganuse ja Sonda Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 10. septembril 2012. a üleriigilise levikuga ajalehes Päevaleht ja kohalikus ajalehes Põhjarannik. Väljaandes Ametlikud Teadaanded

ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 31. mail 2010. a ja 10. septembril 2012. a.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 23 kinnisasja 18 eraomanikule, Ida-Viru Maavalitsusele ning Lüganuse ja Sonda Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta.

Kirjadele vastas kaks maaomanikku. Esimesele vastati telefoni teel ja teine maaomanik sai suulised vastused 30. juunil 2010. a toimunud avalikul arutelul.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Jõemasti (43701:004:0179)	Kaitsealast väljaspool asub Elisa Eesti AS 99 m kõrgune mast. Maaomanik küsis, kas kaitsekord seab olulisi piiranguid masti eksploateerimisele.	Maaomanikuga vesteldi telefoni teel. Mast on 40 m kaugusel kaitsealast, kaitsekord ei piira masti kasutamist ega hooldamist.
Kõrgekalda (43701:004:0259)	1) Soovitati kaitse alla võtta Erra jõe põhjapoolse haru Lüganuse-Purtse teest ida pool olev lõik. 2) Miks on plaanitud kinnistu 43701:004:0259 piirid nii, et kaitsealasse jooksevad nurkadena sisse idast kinnistud 43701:004:0552 ja läänest 43701:004:0014, millele ei rakendu kaitseala piirangud. Teen ettepaneku viia sisse muudatus, kus nimetatud kinnistud koormatakse piiranguga (kaitseala piirid muutuvad otseks, või vastupidi, vähendatakse kinnistu 43701:004:0259 piirangu ala), muutes nii kaitseala piirid otseks, et mitte koormata asjatult kinnistut.	Maaomanik sai vastused 30. juunil 2010 toimunud avalikul arutelul. 1) Kaitseala piiriks sobib Lüganuse-Purtse tee. Teest idas suubub Erra jõgi Purtse jõkke. Erra jõe lõigu pikkus on seal 60 m ja see on veega täitunud suurvee ajal. Jõelõigule kaitsekorra kehtestamine ei ole piisavalt põhjendatud ja selleks puudub vajadus. Seadustest tulenevad piirangud veekogu kalda kasutamisele tagavad jõeoru kaitse. Sellel lõigul asub jõeorg põhjapoolses osas õuemaal ning esinduslikumad karstivormid puuduvad. 2) Kinnistud 43701:004:0552 ja 43701:004:0014 paiknevad väljaspool kaitseala, nende liitmine kaitsealaga ei ole põhjendatud, kuna seal puuduvad kaitset vajavad loodusväärtused (karstivormid, kaitstavad elupaigatüübid). Kinnistu 43701:004:0259 on kaitsealal vaid osaliselt: maa-aluse Erra jõe allikalisel suubumisalal Purtse jõkke.

		<p>Nimetatud kinnistu on koormatud vaid looduskaitseliselt oluliste väärtuste (karstivormid, kaldaastang, allikad) esinemisalal, kus piirangud on põhjendatud.</p>
--	--	--

Pärast kirjadele vastamist toimus 30. juunil 2010. a ja 4. oktoobril 2012. a kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu, kus osales kokku kaheksa isikut. Ettepanekuid ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, mil määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 541 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Uhaku loodusala, mis hõlmab endas Uhaku maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Uhaku maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Uhaku loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni otsusega 2013/27/EU, 16. november 2012, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2012) 8229 all, ELT L 043, 13.02.2009 lk 245 – 392).

Peale määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Uhaku loodusala eesmärkidesse elupaigatüüp jõed ja ojad (3260).

Samuti tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Uhaku loodusala piire ja viia need vastavusse Uhaku maastikukaitseala piiridega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega

kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele.

Uue kaitse eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Uhaku maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puuduvad määruse jõustumisel olulised mõjud sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ja riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Kuna alal on rakendatud ka seni piiranguvööndi režiimi ning ala pindala väheneb 0,2 ha võrra, siis ei too määruse jõustumine kaasa Sonda ja Lügänu valla eelarvesse maamaksust laekuva tulu vähenemist. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Uhaku maastikukaitsealal on 29,8 ha eramaid, mis kõik on tsoneeritud piiranguvööndisse, kus kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt ei piira. Seega maa omandamise kulusid riigi eelarvest ei teki.

Kaitsealale jääb hooldamist vajavaid loo- ja lamminiite kolm hektarit. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda loodushoiutoetust niidu hooldamiseks 147 eurot hektari kohta.

Natura metsatoetusõiguslikke alasid kaitsealal ei asu.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku

§ 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister